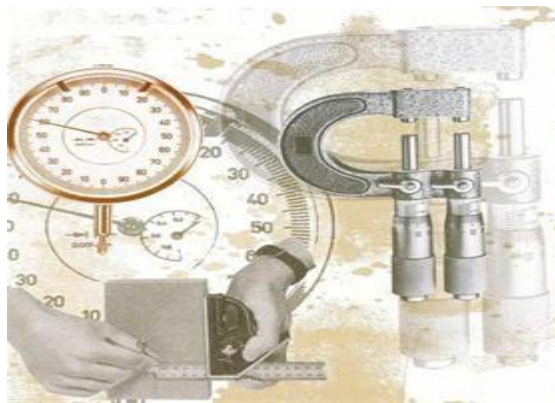

«جهش صادراتی با استانداردسازی و ثبت نشانهای تجاری»

معاونت کمکهای تجاری

دفتر خدمات بازرگانی (۱۳۹۳/۱۱/۱۵)

تهیه و تدوین: لیلا صادقی - کارشناس دفتر خدمات بازرگانی

فهرست	صفحه
۱-مقدمه.....	۳
۲-کیفیت	۳
۳- سازمان جهانی تجارت و استانداردها.....	۴
۴- موافقتنامه موانع فنی فرا راه تجارت (TBT).....	۴
۵- مصادیق موانع غیر ضروری تجارت	۵
۶- موافقت نامه اقدامات بهداشتی و بهداشت نباتی (SPS)	۵
۷- کدکس غذایی	۶
۸- سازمان بین المللی استاندارد (ISO)	۶
۹- معرفی تعدادی از استانداردهای ایزو.....	۷
۱۰- اجرای استانداردها در صادرات	۷
۱۱- برند و برند سازی	۱۰
۱۲- نتیجه گیری صفحه.....	۱۱
۱۳-فهرست منابع.....	۱۲

مقدمه:

انجام تحقیقات کاربردی به منظور تدوین استاندارد، بالا بردن کیفیت کالاهای تولید داخلی، کمک به روشهای تولید و کارآیی صنایع، کنترل کیفیت کالاهای صادراتی مشمول مقررات استاندارد اجباری و جلوگیری از صدور کالاهای نامرغوب به منظور فراهم نمودن امکان رقابت با کالاهای مشابه خارجی و حفظ بازارهای بین المللی، کنترل کیفیت کالاهای وارداتی مشمول مقررات استاندارد اجباری به منظور حمایت از مصرف کنندگان و تولید کنندگان داخلی و جلوگیری از ورود کالاهای نامرغوب خارجی، انگ گذاری و تعیین عیار فلزات گرانبها و ..نتیجه استاندارد و استانداردسازی است. امروزه کیفیت و کنترل کیفیت از دغدغه های اصلی تولید کنندگان، صادر کنندگان، وارد کنندگان و حق مسلم مشتری است. قرن جدید قرن رقابت ملتها و کشورهاست در این میدان پیروزی با هوشمندترین و پرتلاش ترین هاست. در جهان پرشتاب کنونی و با تحولات بی پیشینه ای که در همه عرصه های اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جهان روی داده است وبا ایجادسازمان جهانی تجارت، شالوده های رقابت در بازارهای جهانی به صورت بنیادی تغییر کرده است و هدف دستیابی سریع به بیشترین بازار محصولات با کیفیت، با صرفه و مطابق با سلیقه مشتریان می باشد. برای داشتن نظام مدیریت کیفیت، باید کیفیت مدیریت را در کارهای خود نهادینه کنیم.

* کیفیت:

بر اساس مطالعات صورت گرفته، نقایص کیفیت (به مفهوم گسترده) یکی از اصلی ترین تنگناهای جهش صادراتی کشور محسوب می گردد. هر چند که روند رو به بهبود کیفیت در بسیاری از کالاها و خدمات تولید داخل کشور نسبت به گذشته و به نحوی چشمگیر آغاز شده و تداوم دارد اما فاصله زیادی با کالاها و خدمات مشابه رقبا به ویژه رقبای کشورهای صنعتی وجود دارد. مطالعات مختلفی که در سازمان توسعه تجارت ایران صورت گرفته است، نشان می دهد که مباحث کیفیت، فراتر از سطح بنگاه و فنون و مدل های مربوط به آن از کنترل کیفی، تضمین کیفیت، مدیریت کیفیت جامع، در سطح جهانی مطرح شده است و به ویژه با تاسیس سازمان جهانی تجارت و موافقتنامه های **SPS** و **TBT**، الزامات جدید و جدی وارد تجارت جهانی شده است. بدون شک در حرکت به سمت جهانی شدن، کیفیت یک عامل تاثیر گذار است. چالش فرا روی اکثر مؤسسات تولیدی و خدماتی هنگام مواجه شدن با تنزل کیفیت کالا و خدمات آن مؤسسات، یافتن علل کاهش کیفیت و خدمات این

سازمان‌ها است. کارشناسان دلایل پائین بودن کیفیت کالا و خدمات را معمولاً در سوء مدیریت، عدم برنامه ریزی مناسب و کم بها دادن به وظیفه کنترل کیفیت می دانند. در همین راستا دولتها فعالیتهای مختلفی را انجام می دهند که برخی در سطح داخلی و بعضی اقدامات در سطح فرامرزی است. تدوین استانداردهای بین المللی، کدکس غذایی، استانداردهای ISO و .. بخشی از این اقدامات می باشد. با این حال نحوه و حدود دولت صادرکننده و دولت وارد کننده در موضوع مرغوبیت و استانداردها، متفاوت و همیشه محل چالش است. در این گزارش تلاش گردیده تا به این موضوع با دقت بیشتری نگرینسته شود.

*سازمان جهانی تجارت و استانداردها:

۱. این سازمان اعضای خود را ملزم به داشتن استاندارد کالا نمی کند.
 ۲. سازمان در تدوین یا نوشتن استانداردها هیچگونه دخالتی ندارد.
 ۳. حق کشورها در اتخاذ استانداردها را به رسمیت می شناسد.
 ۴. تفاوت های اقتصادی، جغرافیایی، طبیعی و فرهنگی بین کشورها توجه داشته و به همین دلیل تفاوت استانداردها را در بین اعضا می پذیرد.
 ۵. مانع هیچ کشوری از اتخاذ اقدامات لازم برای تضمین کیفیت صادراتش نمی گردد.
 ۶. تعهدات اعضا در خصوص استانداردها را در موافقتنامه های TBT و SPS تعیین کرده و اعضا را ملزم به رعایت آنها می کند.
- گرچه این موافقتنامه ها در چارچوب سازمان جهانی تجارت و میان اعضای آن منعقد شده اند اما به جهت اینکه این سازمان در حال حاضر ۱۴۸ کشور جهان و بیش از ۹۵ درصد تجارت جهانی را تحت پوشش قرارداده است به عرف بازرگانی بین المللی در زمینه های استانداردها بدل شده است که گریز از آن حتی برای کشورهای غیر عضو نیز دیگر ممکن نیست.

موافقتنامه موانع فنی راه تجارت (TBT)

استانداردها جنبه اختیاری دارند و عموماً از سوی موسسات استاندارد غیر دولتی مثل ISO تدوین می گردند اما مقررات فنی جنبه اجباری دارد و از سوی دولتها (بر اساس سیاست گذاری های دولتی) تدوین و اجرا می گردد. بر همین اساس محصولات فاقد استاندارد قابلیت ورود به سرزمین کشور واردکننده را دارد اما محصولاتی که مقررات فنی کشور واردکننده را رعایت نکنند، غیر قابل ورود هستند.

****مطابق این موافقتنامه هر کشوری حق دارد استانداردها و مقررات فنی وضع نماید مشروط بر اینکه شرایط**

(اصول) زیر را در تهیه، تصویب و اعمال این استانداردها رعایت نماید

اجتناب از ایجاد موانع غیر ضروری فرا راه تجارت ✓

رعایت اصل عدم تبعیض ✓

هماهنگ سازی مقررات فنی، استانداردها و رویه های ارزیابی مطابقت **(Harmonization)** ✓

معادل سازی **(Equivalence)** ✓

شناسایی متقابل **(Mutual Recognition)** ✓

شفافیت **(Transparency)** ✓

مقررات ناظر بر حسن انجام کار **(Good Practice)**. ✓

***مصادیق موانع غیر ضروری تجارت:**

۱- در صورتیکه مقررات، محدود کننده تر از آنچه که برای نیل به اهداف سیاست گذاری لازم است باشد.

۲- یا زمانی که این مقررات اهداف مشروع را تامین نمایند.

۳- یا رویه های ارزیابی مطابقت، طولانی تر و سخت گیرانه تر از آنچه که مورد نیاز است اعمال گردد.

*** موافقت نامه اقدامات بهداشتی و بهداشت نباتی (SPS)**

مشکلات زیست محیطی و نیز ارتقاء استانداردهای زندگی ناشی از پیشرفت تکنولوژی و فن آوری باعث افزایش سیاستهای تنظیمی دولتها و در نهایت افزایش میزان استانداردها و مقررات فنی در سطح ملی شده است با رشد استانداردها و مقررات فنی در کشورها اثرات منفی بر تجارت بین الملل نمایان گشت به این دلیل که رعایت استانداردها هزینه های اضافی فراوانی بر صادرکنندگان و تولید کنندگان تحمیل می نمود و قدرت رقابت آنها را در بازارهای خارجی کاهش می داد و از طرفی این شبهه ایجاد می شد که تصویب این مقررات و استانداردها می تواند محملی برای حمایت از صنایع داخلی و در نتیجه رفتار تبعیض آمیز در تجارت باشد.

کدکس غذایی:

کدکس عبارت است از جمع آوری و تطبیق بین المللی استانداردهای مواد غذایی و ارایه آن به شکل واحد و به

منظور اجرای استانداردهای مشترک **FAO/WHO** در زمینه مواد غذایی به وجود آمده است.

اهداف کمیسیون کدکس غذایی

- ۱- حفظ منافع و بهداشت مصرف کنندگان
- ۲- تسهیل روابط تجاری و هماهنگ شدن اقدامات انجام شده در زمینه مواد غذایی
- ۳- هماهنگ نمودن کلیه فعالیتهای استاندارد مواد غذایی در بخشهای دولتی و غیر دولتی
- ۴- تعیین اولویت و ارائه راهنماییهای لازم در زمینه پیش نویسهای استاندارد با کمک سازمانهای ذینفع
- ۵- نهایی نمودن استانداردها و انتشار آنها به صورت مقررات و یا **codex** در قالب استانداردهای منطقه ای یا بین المللی
- ۶- تکمیل و اصلاح استانداردها پس از بررسی های مناسب و لازم

*سازمان بین المللی استاندارد (ISO)

ایزو (ISO) مخفف عبارت **International Organization for Standardization** به مفهوم

سازمان بین المللی برای استانداردسازی است.

در حال حاضر، این سازمان بین المللی متشکل از یک شبکه از مؤسسات استاندارد ملی در ۱۵۷ کشور دنیا است، که بر پایه یک مرکز در هر کشور و یک مرکز اصلی در شهر ژنو - سوئیس - فعالیت می کند که وظیفه هماهنگی مراکز مختلف را برعهده دارد.

امروزه رعایت استانداردهای ایزو در تولید و عرضه محصولات و خدمات از چنان اهمیتی برخوردار است که در عرصه تجارت جهانی، استانداردهای ایزو شرط اولیه در داد و ستدهای بین المللی قرار گرفته است.

در اینجا به معرفی تعدادی از این استانداردها می پردازیم:

IMS1 سیستم مدیریت یکپارچه	✓
OHSAS 1001 : 2007 • استاندارد سیستم مدیریت ایمنی و بهداشت شغلی	✓
ISO 9001 : 2008 • استاندارد سیستم مدیریت کیفیت	✓
ISO14001:2004 • استاندارد سیستم مدیریت محیط زیست	✓
ISO 17025:2005 • استاندارد سیستم مدیریت آزمایشگاه	✓

- ✓ **ISO / TS 29001:2010** • استاندارد سیستم مدیریت صنایع نفت، گاز و پتروشیمی
- ✓ **ISO 17020:1998** • استاندارد سیستم مدیریت صلاحیت سازمانهای بازرسی
- ✓ **ISO 15189 : 2007** • استاندارد خدمات آزمایشگاه تشخیص طبی
- ✓ **HACCP** •• استاندارد آمریکایی سلامت غذا
- ✓ **Halal** • تطابق مواد غذایی با الزامات قوانین اسلامی
- ✓ **CE** • استاندارد محصول در اروپا ، تطابق محصول با الزامات اتحادیه اروپا

اجرای استانداردها در صادرات:

یکی از مشکلات بخش اقتصاد کشور، مسأله **بروکراسی حاکم بر اقتصاد** است. بروکراسی اجرایی و تعدد مقررات از جمله نکات دست و پا گیر در سیاست اقتصادی است. اکنون که تحت فشار تحریمهای جهانی هستیم، نباید خود را دچار تحریمهای داخلی کرده و راه را برای تجار و بازرگانان سخت و ناهموار نماییم. در شرایط حاکم، زمان آن فرارسیده که قوانین زاید برطرف شود چراکه زمان برای بسیاری از قوانین گذشته و به غیر از اتلاف وقت و بالا بردن هزینه، فایده دیگری ندارد. اجرای اجباری استانداردها در امر صادرات بسیاری از کالاها یکی از مشکلات پیش روی صادرکنندگان می باشد. بروکراسی اداری جهت دریافت مجوزهای استاندارد علاوه بر زمان بر بودن هزینه بالایی دارد که در نهایت منجر به افزایش قیمت تمام شده و عدم توان رقابت کالاهای ایرانی در بازارهای بین المللی می گردد.

مطابق بند ۵ ماده ۳ قانون اصلاح قوانین و مقررات سازمان ملی استاندارد ایران مصوب ۱۳۷۱ مجلس شورای اسلامی، کنترل کیفی کالاهای صادراتی مشمول استاندارد اجباری و جلوگیری از صدور کالاهای نامرغوب به منظور فراهم نمودن امکانات رقابت با کالاهای مشابه خارجی و حفظ بازارهای بین المللی از وظایف سازمان استاندارد می باشد.

بر اساس تبصره ۳ ماده ۶ قانون اصلاح قوانین و مقررات سازمان ملی استاندارد، این سازمان می تواند به منظور جلوگیری از صدور کالاهای نامرغوب و حفظ بازارهای بین المللی، تدریجاً اجرای استاندارد کالاهای صادراتی و درجه بندی آن را اجباری نماید.

همچنین بر اساس ماده ۱۶ این قانون، سازمان ملی استاندارد مجاز است در ازاء خدماتی که انجام می دهد بر حسب طبقه بندی خدمات و به موجب تعرفه ای که راسا تعیین و به تصویب شورای عالی استاندارد می رسد کارمزد متناسب دریافت نماید.

✓ در اجرای مفاد تبصره ۲ ذیل ماده ۶ قانون اصلاح قوانین و مقررات این سازمان ومصوبات شورای عالی استاندارد، ۱۱ گروه کالایی مشمول مقررات استاندارد اجباری جهت صادرات می باشند.

گروههای کالایی شامل:

۱- فهرست کالاهای بخش مکانیک و فلزشناسی

۲- فهرست کالاهای بخش برق و الکترونیک

۳- فهرست کالاهای بخش اوزان و مقیاسها و وسایل سنجش

۴- فهرست فلزات گرانبها (انگ گذاری و تعیین عیار)

۵- فهرست کالاهای بخش مهندسی پزشکی

۶- فهرست کالاهای بخش خودرو و نیرو محرکه

۷- فهرست کالاهای بخش ساختمانی و معدنی

۸- فهرست کالاهای بخش شیمیایی

۹- فهرست کالاهای بخش غذایی و کشاورزی

۱۰- فهرست کالاهای بخش نساجی و چرم

۱۱- فهرست کالاهای بخش بسته بندی و سلولزی

لذا صادرکنندگان ملزم به رعایت مقررات مربوطه می باشند و صادرات کالاهای مزبور که با استانداردهای مورد قبول سازمان و یا مشخصات فنی ثبت شده در این سازمان مطابقت نداشته باشد، ممنوع است.

گمرک ایران بر طبق قانون و آئین نامه اجرائی قانون مقررات صادرات و واردات از صدور کالاهایی که اجرای استاندارد آنها اجباری اعلام گردیده و فاقد گواهینامه انطباق از سازمان ملی استاندارد ایران باشند، جلوگیری بعمل می آورد.

اجرای مصوبه صدرالاشاره مبنی بر اجرای اجباری استاندارد برای ۱۱ گروه کالایی مطرح شده در برخی از اقلام ضروری به نظر رسیده و در مواردی مشکلاتی را برای صادرکنندگان ایجاد نموده است.

توجه: به استناد اصل ۳۸ قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران برای ایجاد تحرک اقتصادی، رفع موانع تولید و سرمایه گذاری و بهبود فضای کسب و کار، هیات وزیران در جلسه مورخ ۹۳/۵/۱۹ مصوب نمود سازمان ملی استاندارد ایران نسبت به بازنگری و اولویت بندی کالاهای مشمول اجرای اجباری استاندارد با تصویب شورایعالی استاندارد و حذف استاندارد اجباری کالاهای صادراتی اقدام نماید (بند ۱۵ مصوبه ۵۶۹۱۷/ت/۵۰۵۸۲ هـ مورخ ۹۳/۵/۲۵)

الف: کالاهایی که اجرای اجباری استاندارد در صادرات آنها ضروری می نماید شامل:

فهرست کالاهای مشمول استاندارد اجباری به کالاهایی مانند گروه کالایی فلزات گرانبها (طلا، نقره و پلاتین که دارای استاندارد جهانی مشخص بوده و مسائل خاص قانونی و اقتصادی دارند و گروه کالایی فراورده های شیمیایی (بالاخص مشتقات نفتی و پتروشیمی یارانه ای، قاجاق و رانت و مسائل فنی در آنها وجود دارد)، و کالاهای خاص که نماد هویت و اصالت تجاری کشور محسوب شده و توسعه برند ملی در آنها مطرح است (مانند پسته و زعفران) محدود شود و از اجرای استاندارد کالاهای صادراتی از روش های محصول محور (به دلیل بروکراسی زیاد و زمان بر) اجتناب گردیده و به روش های مشتری محور و فرایند محور (که هم اکنون در ??? دارد و کالاهای غیرقابل آزمون مورد استفاده است توجه بیشتری شود

ب: کالاهایی که دارای پروانه کاربرد علامت استاندارد نبوده لکن به دلیل حجیم بودن کالا و ارزش پایین آن لازم است کنترلهای لازم در خصوص آنها بعمل آید.

ج: کالاهایی که اجرای اجباری استاندارد در صادرات آنها ایستگاه و مانعی است بر سر راه صادرکنندگان)

اتلاف هزینه و زمان (شامل:

۱-۶ قلم کالای کشاورزی شامل کشمش، خرما، زیره، زعفران، پسته، برگه زردآلو

۲- کالاهای مستعمل و دست دوم

۳- پودرهای شوینده

۴- کالاهای بخش نساجی و چرم

۵- کالاهای بخش بسته بندی و سلولزی

علی ایحال با توجه به مفاد قانون بهبود مستمر فضای کسب و کار و نیز ضرورت مقررات زدایی و ساماندهی

قوانین، حذف مقررات زائد و اجبار در دریافت مجوزهای استانداردهای بسیاری از اقلام صادراتی (که اکثراً تا گمرکات

داخلی دارای اعتبار می باشند)، اجتناب ناپذیر می نماید.

برند و برند سازی:

تنها در صورتی محصولات و خدمات دانش بنیان تبدیل به ثروت و ارزش افزوده و تجاری سازی خواهد شد که بتواند خود را به عنوان یک برند نو آورانه به مخاطبان عرضه کند. امروزه در کشور با توجه به تلاش های برخی شرکت های خصوصی در مسیر برند سازی، حرکت منسجمی از سوی سازمان های مرتبط صورت نگرفته است .

برند، حرکتی ذهنی و روحی است که باید در ذهن مصرف کنندگان، خریداران، سهامداران، کارکنان و کاربران قرار گیرد. برای کسب بازارهای صادراتی و همچنین بازار داخل توجه بیش از پیش به مقوله برند سازی می تواند رونق تولید را به همراه داشته باشد. اکنون که کشور در برهه حساس فعالیت های اقتصادی ناشی از تحریم قرار دارد، و درآمد حاصل از فروش نفت بسیار کم شده است می توانیم با برنامه ریزی از این فرصت واز این م حل ارز بالایی را نصیب کشور کنیم. برندسازی محصول در نتیجه تعامل مناسب میان بخش خصوصی و دولتی است، برندهای مولد در فضای کسب و کار مولد شکل می گیرند، جایی که امکان حضور بخش خصوصی و سرمایه گذاری برند فراهم می شود. یکی از مشکلات کنونی برندسازی ایران در سطح منطقه و بین الملل وجود بنگاه های کوچک و متوسط است این بنگاه ها قدرت معرفی خود را ندارند. اگر بنگاه های کوچک و متوسط با هم ادغام شوند، برندهای بزرگ در کشور شکل خواهد گرفت. متخصصان معتقدند مفهوم برندها و برندسازی با موضوع بازاریابی و معرفی کالاها متفاوت است، زمانی که نامی به برندی تبدیل می شود، مشتری بدون آن که بخواهد نسبت به آن برند احساس اعتماد پیدا می کند. جلب سرمایه گذاران تولید ثروت و درآمد، از دیگر آثار مثبت برندسازی برای شرکت ها است. نبود نگاه بلندمدت در میان صادرکنندگان باعث کاهش سهم ما در بازار جهانی به ویژه در کشورهای همسایه شده است.

با توجه به ماده ۶۸ قانون برنامه پنجم توسعه دولت باید سیاست های تشویقی را برای توسعه نام و نشان تجاری برند بکار گیرد.

یادآور می شویم برند ملی، مفهومی است که در بر دارنده طیف وسیعی از فعالیت های یک ملت است که شامل صادرات، سرمایه گذاری خارجی، فرهنگ و میراث فرهنگی، مردم، حاکمیت و گردشگری است. در واقع، برند ملی نشان دهنده هویت یک ملت از ابعاد گوناگون است.

در خاتمه نتیجه می گیریم:

مهمترین تنگناهای صادرات در کشورهای در حال توسعه:

- ۱- عرضه: ضعف در تولید محصولات با کیفیت رقابتی و قیمت مناسب
- ۲- استانداردها: عمدتاً نامنطبق با استانداردهای بین المللی
- ۳- متروپولوژی و تست: فقدان ظرفیتهای شناسایی شده آزمایشگاهی
- ۴- تجارت: ضعف حضور در موافقتنامه های بین المللی تجاری
- ۵- بازاریابی و ترویج صادرات: ناتوانی در شناسایی و جذب مصرف کنندگان هدف

منابع:

- ۱- مجموعه قوانین و مقررات استاندارد
- ۲- مقررات صادرات و واردات
- ۳- قانون امور گمرکی و آیین نامه اجرایی آن
- ۴- راهنمای ممیزی نظامهای تضمین کیفیت
- ۵- مجموعه گزارشات رایزنان بازرگانی
- ۶- گزارشات تعاملی فی مابین سازمان توسعه تجارت ایران و سازمان ملی استاندارد ایران
- ۷- گزارشات کنفدراسیون صادرات